

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, BREXIT ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ТУРЕЧЧИНИ

Ахмедова Ельміра

Стаття досліджує та аналізує причини зростання євроскептицизму в Європі, виклики щодо існування Європейського Союзу в умовах сьогодення, деякі сценарії функціонування ЄС у майбутньому та вплив можливих трансформацій в ЄС на відносини з Туреччиною. Проаналізовано наслідки виходу Великої Британії з Європейського Союзу для кожної зі сторін як з політичної, так і економічної точок зору. Автор також досліджує актуальність євроінтеграційних амбіцій сучасного керівництва Турецької Республіки щодо набуття членства в Європейському Союзі.

Ключові слова: євроскептицизм, трансформація ЄС, Європейський Союз, вихід з ЄС, Туреччина.

Статья исследует и анализирует причины роста евро-скептицизма в Европе, вызовы относительно существования Европейского Союза в условиях сегодняшнего дня, некоторые сценарии функционирования ЕС в будущем и влияние возможных трансформаций в ЕС на отношения с Турцией. Проанализированы последствия выхода Великобритании из Европейского Союза для каждой из сторон как с политической, так и с экономической точек зрения. Автор также исследует актуальность евроинтеграционных амбиций современного руководства Турецкой Республики относительно членства страны в Европейском Союзе.

Ключевые слова: евроскептицизм, трансформация, Европейский Союз, выход из ЕС, Турция.

The article examines and analyzes the reasons for the growth of Euroscepticism in Europe, the challenges of the European Union functioning as well as some scenarios of EU future operation and the impact of the EU possible transformation on its bilateral relations with Turkey. It is analyzed the consequences of a British exit from the European Union for each of the parties from both a political and an economic points of view. The author also explores the relevance of the European integration ambitions of the modern leadership of the Republic of Turkey regarding the country's membership in the European Union.

The article researches the main factors of Euroscepticism expansion in Europe among the European Union countries and argues that anti-European or Eurosceptic parties are in favor of EU reforms and weaker EU in which member states retain more sovereignty, others even call for a cessation of the Eurozone or even the EU itself. The issue of the future existence of the EU is perhaps the most urgent issue of the present and discussions on some possible scenarios of the EU functioning in the future are gaining momentum.

It is also stressed that even successful transformation of the EU will not be able to protect it from losses if Brexit really happens. EU position as the most powerful political association in the world will be significantly weakened, because the EU will lose an important player at the negotiating table so necessary for the world decisions.

Special attention is given to an analysis of bilateral relations European Union and Turkey. It is said that Turkey seems to have become far from its European integration process by allowing itself to be ambiguous in some kind of statements as for "collapsing" of Europe and that the destruction of it will be "a payment" for the

fact that the EU has been dealing with Turkey for many years. At the same time, the Turkey President says that Ankara will not stop the accession process, do not throw a towel and will not surrender.

Key words: euroscepticism, transformation, European Union, EU leave, Turkey.

Постановка проблеми. Економічні труднощі, глобальна рецесія 2008–2009 років та боргова криза в Єврозоні суттєво вплинули на європейську економіку, темпи економічного зростання, збільшуючи тим самим рівень безробіття та створюючи чималий ризик для всієї європейської банківської системи. Незважаючи на певні ознаки відновлення, багато країн Європейського Союзу (далі – ЄС) продовжують боротися із млявим економічним зростанням. Такі та багато інших факторів спричинили зростання політичних партій антиєвропейського характеру або «євроскептичних» партій, які виступають за реформування ЄС, більш слабкий ЄС, в якому держави-члени зберігають більший суверенітет та навіть закликають до припинення існування Єврозони або ЄС як такого. Наукові дослідження, засоби масової інформації тощо акцентують увагу на тому, що європейські лідери мають запропонувати стратегічне бачення майбутнього ЄС та розробити відповідні сценарії його перспективного функціонування, оскільки він більше не може існувати в реаліях сьогодення.

Ступінь наукової розробки теми. Зазначена проблематика знайшла своє відображення в дослідженнях багатьох зарубіжних, зокрема й турецьких, та вітчизняних спеціалістів. Чимало значення набув аналіз джерел засобів масової інформації щодо майбутнього Європейського Союзу та перспектив майбутніх відносин Туреччина – Європейський Союз.

Метою статті є дослідження причин неможливості існування Європейського Союзу в наявних формах в умовах сьогодення та вплив трансформації політики ЄС на відносини Туреччина – Європейський Союз.

Для досягнення мети роботи передбачається виконання таких завдань:

- здійснити аналіз основних причин та факторів поширення євроскептицизму в країнах-членах ЄС;
- провести аналіз можливих сценаріїв функціонування ЄС у майбутньому, реформи ЄС тощо;
- провести аналіз Білого документа Європейської Комісії щодо сценаріїв майбутнього функціонування ЄС у складі 27 країн-членів ЄС;
- здійснити аналіз результатів референдуму у Великобританії щодо виходу з ЄС та дослідження наслідків її виходу як країни – засновниці ЄС як для самої неї, так і для Європейського Союзу;
- провести дослідження позиції чинного уряду та президента Турецької Республіки щодо вступу країни до ЄС після референдуму у Великій Британії щодо виходу країни з ЄС та актуальність євроінтеграційних амбіцій Туреччини на тепер.

Викладення основного матеріалу. Як було зазначено вище, економічні відмінності усередині ЄС спричинили неабияку напругу та внесли чималий вклад у розбіжність політики держав-членів ЄС. Натепер політичні партії антиєвропейського характеру в багатьох країнах ЄС мають чималу підтримку серед прибічників популістських, націоналістичних та антиурядових політичних партій. Побожування щодо наслідків імміграції, чималих потоків мігрантів та біженців до ЄС тільки сприяють підвищенню їхніх рейтингів. Серед важливих факторів зростання підтримки такого роду партій є також побожування щодо глобалізації ЄС, що може призвести до знищення та руйнації європейської культури, а також втрати європейської ідентичності ЄС. До країн ЄС, де популістські та певною мірою євроскептичні партії є більш успішними, належать Австрія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Нідерланди, Польща, Іспанія, Швеція, Велика Британія тощо. Чимало євроскептично налаштованих партій успішно пройшли на виборах до Європарламенту 2014 року, отримавши 25% з 751 місця. Деякі євроскептичні партії досягли чималих успіхів на національних та місцевих виборах. Так, наприклад, у Фінляндії поміркована євроскептична партія стала частиною коаліційного уряду, тоді як у Данії уряд меншості для отримання парламентської більшості спирається саме на підтримку євроскептичної партії. Багато аналітиків вказують, що саме євроскептичні партії та їх фракції у Великій Британії були ключовими прихильниками проведення референдуму у червні 2016 року щодо подальшого членства Великої Британії в ЄС.

Чимала кількість наукових досліджень свідчить про те, що ЄС для самозбереження як потужного актора світової політики потребує так би мовити міцного «двигуна» та певної трансформації в його інституційній структурі. Так, дослідник Крістін Арчік у своїй роботі «Європейський Союз: сучасні виклики та перспективи майбутнього» вказує на чотири можливі сценарії функціонування ЄС у наступні роки:

1-й сценарій: *абияк/карабкання*. Цей сценарій передбачає функціонування ЄС у тому вигляді, в якому він є сьогодні, тобто без будь-яких суттєвих змін у статутних документах або прийнятті рішень, а також механізмі прийняття спільних рішень з кризових питань та питань міграційної політики;

2-й сценарій: *становлення двох швидкостей*. ЄС, на думку дослідника, може бути двоступеневою організацією, що складатиметься із сильно інтегрованої групи «основних» країн та групи «периферійних», які матимуть більшу свободу вибору та вибору тієї політики ЄС, в якій вони братимуть участь. Чимало дослідників вважають, що двоступеневий ЄС на практиці вже існує, з різним членством у низці ініціатив ЄС, таких як єврозона, Шенген, сфера правосуддя, внутрішня політика, політика оборони тощо. Інші експерти вважають, що формальна двоступенева структура може підірвати солідарність та створюватиме тертя між державами-членами «ядра» та «периферії»;

3-й сценарій: *більш ліберальна, більш міжурядова організація*. Подальша інтеграція ЄС, по суті, буде призупинена та ймовірно зміниться в деяких сферах з наданням більшого суверенітету державам-членам ЄС. Скоріше за все в більшості країн ЄС до влади прийдуть реформовані або євроскептичні партії, які спрямову-

ватимуть зусилля на проведення відповідних реформ. Водночас така структура, на думку дослідника, може полегшити розширення ЄС та дасть змогу прийняти Туреччину та решту інших претендентів, серед яких країни Західних Балкан, Грузія, Україна тощо, до своїх лав;

4-ий сценарій: *більш жорстка, інтегрована організація*. На думку дослідника, у разі такої трансформації ЄС подолає перешкоди, що має зараз, і стане більш консолідованим та інтегрованим угрупованням. Деякі експерти вважають, що такий результат може бути найбільш ймовірним у результаті Brexit (вихід Великої Британії з ЄС – *Авт.*) і Grexit (вихід Греції з ЄС – *Авт.*), залишаючи дещо менший ЄС більш узгодженим, з подальшою політичною та економічною інтеграцією.

У засобах масової інформації також лунають заклики стосовно того, що лідери ЄС мають взяти на себе зобов'язання щодо створення певного «двошвидкісного Євросоюзу», в якому деякі держави-члени мали б більшу інтеграцію в певних сферах, а в інших – меншу. Інші електронні ресурси ставлять під сумнів ефективність такого ЄС та ймовірність консенсусу, що існує зараз як між державами-членами ЄС, так і серед його інституцій. До того ж чималим питанням залишаються два підпитання: а) яким має бути ЄС після виходу Великої Британії та б) питання відновлення довіри громадськості до європейського проекту як такого. Чимало джерел також вказують на те, що проведення реформ чи реструктуризації ЄС, ймовірно, стане багаторічним зусиллям, що супроводжуватиметься постійними дебатами та тривалими переговорами [1; 6, с. 17].

Реакцією на необхідність змін у функціонуванні ЄС стали запропоновані Європейською Комісією п'ять сценаріїв, що знайшли відображення у т. зв. Білому документі. На думку вищого органу виконавчої влади ЄС, вони допоможуть керувати дебатами щодо майбутнього Європи. Системний аналіз цього документа свідчить, що стартовою точкою кожного сценарію ЄК є те, що 27 держав-членів ЄС (після виходу зі складу ЄС Великої Британії. – *Авт.*) рухаються вперед насамперед як єдиний Союз. Слід підкреслити, що п'ять сценаріїв є ілюстративними за своїм характером та покликані до проведення перемовин щодо майбутнього ЄС та не являють собою конкретні плани або політичні приписи щодо майбутнього ЄС. Так, ЄК розглядає такі основні сценарії можливого функціонування ЄС у майбутньому:

1-й сценарій: *ЄС зосереджується на розробці чинної програми реформ*. Відповідно до такого сценарію ЄС у складі 27 країн дотримується своєї мети, зосереджується на реалізації та вдосконаленні певної програми реформ з постійним оновленням пріоритетів, вирішенні проблем, що виникатимуть у майбутньому та розробці нового законодавства відповідно до вимог Союзу. Як результат 27 держав-членів та інституції ЄС виконують спільну програму дій. До 2025 року це означатиме, що ЄС-27 здебільшого зосереджуватиметься на зростанні кількості робочих місць, залученні інвестицій для зміцнення єдиного ринку, мобільної, транспортної та енергетичної інфраструктури ЄС;

2-й сценарій: *ЄС зосереджуватиметься на співпраці в рамках єдиного ринку*. Відповідно до цього сценарію ЄС у складі 27 країн більше фокусується на поглибленні певних ключових аспектів єдиного ринку. Цей сценарій не передбачає спільного бажання працювати разом у питаннях міграції, безпеки, політики, оборони

тощо. До 2025 року це означатиме пасивне співробітництво у більшості галузей політики ЄС, а подальший прогрес залежатиме від бажання узгоджувати той чи інший політичний курс ЄС;

3-й сценарій: *Більш ефективна співпраця – ЄС дозволяє державам-членам співпрацювати у певних сферах*. Відповідно до цього сценарію ЄС у складі 27 країн продовжуватиме функціонувати так, як сьогодні, але держави-члени ЄС матимуть право більше співпрацювати у певних сферах політики ЄС у загальноєвропейській, одній чи декількох «коаліціях бажаних». Це може бути сфера спільної оборони та внутрішньої безпеки, оподаткування, соціальні питання тощо. У результаті такої співпраці нові групи держав-членів домовлятимуться про конкретні правові та бюджетні механізми поглиблення співпраці в обраних сферах, позаяк це узгоджено в рамках Шенгенської зони чи зони ЄВРО. Така співпраця спиратиметься на загальну структуру ЄС-27 та вимагатиме чіткого пропису загальних прав та обов'язків;

4-ий сценарій: *Менш ефективна співпраця – ЄС більше зосереджується на певних політичних сферах та менше на будь-якій іншій*. Відповідно до цього сценарію у ЄС у складі 27 країн існує певний консенсус щодо необхідності спільного вирішення проблем у певних пріоритетних напрямках ЄС. У результаті ЄС-27 здатний діяти набагато швидше і рішуче в обраних пріоритетних напрямках, тоді як в інших сферах ЄС-27 зупиняє свою діяльність або знижує її рівень. До 2025 року це означатиме те, що ЄС-27 активізує свою роботу в таких галузях, як інновації, торгівля, безпека, міграція, управління кордонами, оборона тощо. Він розробляє нові правила та інструменти правозастосування для поглиблення співпраці в нових ключових сферах;

5-ий сценарій: *Робити більше разом – ЄС співпрацює з усіма державами-членами ЄС в усіх сферах політики ЄС*. Відповідно до цього сценарію у Європейському Союзі у складі 27 країн існує певний консенсус щодо того, що ані ЄС як такий, ані будь-яка окрема взята держава-член ЄС не є досить обладнаною для того, щоб протистояти всім викликам сьогодення. У зв'язку з цим держави-члени ЄС надають більше своїх ресурсів та повноважень у прийнятті рішень за всіма напрямками політики ЄС, у результаті чого співробітництво між усіма державами-членами стає більш масштабним в усіх сферах, ніж будь-коли раніше. До 2025 року це означатиме те, що на міжнародній арені Європа виступатиме і діятиме як одна особа в сфері торгівлі, а Європейський парламент приймає остаточні рішення щодо укладання міжнародних торговельних угод. При цьому питання оборони та безпеки є пріоритетними [2].

Здебільшого дослідження вказують на те, що навіть певна трансформація чи реформи в ЄС уже не допоможуть зберегти структуру в тому вигляді, в якому вона зараз існує. Самі держави-члени ЄС не вірять в ідею єдності як такої, особливо ситуація загострилася після останніх подій у Великій Британії, що, на думку дослідників, можуть стати початком колапсу Європейського клубу як такого. Чимала кількість досліджень, що аналізують результати референдуму у Великій Британії в червні 2016 року щодо виходу країни з ЄС, розглядають дві основні причини проведення референдуму. По-перше, голосування відобразило занепокоєння більш «авторитарних», соціально консервативних виборців щодо соціальних наслідків від членства

в ЄС, а особливо наслідків, що тягне за собою імміграція. Інша причина проведення референдуму полягала в тому, що йому передувало загальне розчарування громадськості Великої Британії політикою уряду країни як держави-члена ЄС. Більшість джерел указують на те, що референдум у Британії можна і треба розглядати як лакмусовий тест щодо переваг проекту ЄС та, можливо, глобалізації в цілому, а не як громовідвід масштабного політичного невдоволення. Іншими словами, референдум став лакмусовим тестом щодо переваг проекту ЄС та його майбутнього [3].

Без сумніву, треба констатувати, що сьогодні ЄС не є досить міцним. Існує думка, якщо ЄС у подальшому бажає існувати, йому потрібно навчитися поважати думку кожної держави-члена ЄС. Британці бажать самостійно керувати своїми національними інституціями, а не виконувати лише директиви від Брюсселя. Іронія ситуації полягає в тому, що не тільки Британія має таке бажання, а при нагоді заклики до референдуму можуть пролунати ще не в одній країні ЄС.

Свою чергою ЄС не зацікавлений у виході Великої Британії. Сполучене Королівство – безумовний економічний і політичний «важковаговик». Багато малих країн ЄС бачать у Британії противагу франко-німецькому домінуванню. Позиція Великої Британії допомагає підтримувати баланс інтересів у ЄС. В іншому разі прихильникам принципів вільної торгівлі, відкритої конкуренції та інноваційного розвитку було б складніше відстоювати свої інтереси. Тут головними союзниками Британії виступають Німеччина, Нідерланди і Скандинавські країни. Тому співпраця Британії з ЄС або її припинення нині лежить лише у площині політичних дискусій партій влади. Однозначно Велика Британія сьогодні не готова вийти з ЄС, однак ці дискусії є складником політичних ігор партій з метою залучення якомога більше виборців на свій бік, тим більше, що політичні перегони до британського парламенту вже не за горами [4].

Цікавим є розподіл сил після референдуму у Великій Британії, що склався таким чином: Шотландія і Північна Ірландія в основному виступають за інтеграцію, в Англії та Уельсі більше прагнуть до незалежності. Велика кількість досліджень вказують на те, що в таких складниках Співдружності до членства в ЄС тяжіють люди з високим доходом і бізнесмени, але робочий клас, навпаки, хоче відокремитися від ЄС. Ліберали і ліві хочуть залишитися в ЄС, консерватори і праві бажать виходу з ЄС.

Як би там не було, але для ЄС вихід Великої Британії перш за все означатиме послаблення його стратегічних позицій – позицій ЄС як найпотужнішого політичного об'єднання у світі, втрату важливого гравця за столом переговорів, такого необхідного для прийняття світових рішень. Голос Британії нині є вельми важливим для розв'язання таких проблем, як міграційна криза і російська агресія.

Разом з тим вихід з ЄС означатиме чималі втрати для самої Великої Британії, серед яких: а) *фінансовий крах* – найбільше побоювання у світової спільноти викликають фінансові наслідки. Лондон – найбільший фінансовий центр Європи і один з найбільших у світі. Британський Мінфін вже попереджав, що у разі якщо на Brexit вирішать покинути ЄС, років через 15 Велика Британія недорахується від 3,4 до 9,5% ВВП. Бюджет країни ж, у свою чергу, недоотримає від 20 млрд до 45 млрд

фунтів стерлінгів у вигляді податків. Лондон може втратити статус головного фінансового центру Європи, а суттєва частина фінансових операцій буде перенесена в інші грошові столиці світу для більшої надійності; б) *безробіття* – закриття банків і банкрутство підприємств може призвести до безробіття. Однак масштаби його поки що оцінити складно. Деякі експерти вже говорять про можливість втрату мільйонів робочих місць, інші ставляться до таких оцінок з часткою скептицизму. «Робоче майбутнє» Британії залежить, зокрема, від іноземних компаній – захочуть вони залишатися в неєвропейській Британії або ж згорнуть свої філії до кращих часів, а також від того, чи зможуть британці сформувати всередині країни необхідну кількість робочих місць без сторонньої підтримки; в) *знецінення майна* – протягом багатьох років Лондон впевнено посідає перші позиції в рейтингах найдорожчої нерухомості в світі поряд з пентхаусами Нью-Йорка, Монако і ОАЕ. Фінансова криза в країні може відбитися на нерухомості істотним знеціненням, від чого всі вкладення стануть невивігданими і неперестижними; г) *відхід з торгівлі* – залишаючи ЄС, Велика Британія позбавляється найбільшого ринку міжнародної торгівлі. Це означає, що на проведення торговельних операцій з державами ЄС Британії доведеться сплачувати мита. Все це – додаткові фінансові втрати для підприємців. Врятувати ситуацію зможе хіба що укладення нового договору про вільну торгівлю, що станеться далеко не одразу. Домовлятися доведеться багато: мало того, що заново встановлювати торговельні відносини з іншими державами-членами ЄС, так ще й умовляти на комфортні умови інших. Наприклад, Китай; г) *референдум у Шотландії та Північній Ірландії* – Шотландія, мешканці якої переважно виступають за ЄС, уже заявила, що у разі якщо Велика Британія таки вирішить відокремитися від Європи, вони подумують про те, щоб відокремитися від Великої Британії. Отже, у Сполученому Королівстві в майбутньому можливий ще один референдум за незалежність Шотландії. Ця країна вже намагалася відокремитися в 2014-му, але тоді трохи більше половини її жителів, 55,3%, проголосували проти від'єднання. Тоді саме ЄС виявився головним аргументом на користь Британії. Зараз же, якщо країна все-таки покине ЄС, новий референдум називають неминучим кроком, результати якого виглядають цілком передбачуваними. Переглянути свій статус усередині Британії, можливо, захоче і Північна Ірландія; д) *бюрократичний хаос* – членство в ЄС дало Британії і британцям право вільного пересування, проживання та працевлаштування в сусідніх державах. Після виходу з ЄС їм доведеться або повертатися на батьківщину, щоб мати можливість бути поруч з рідними та близькими, або переоформляти всі документи на новий лад. Позначиться вихід з ЄС і на свободі пересування Європою – прихильники від'єднання хочуть повернути повний контроль над усіма державними кордонами. Те ж саме стосується і тих, хто приїхав жити і працювати до Великої Британії; е) *втрата важливого гравця для ЄС* – Британію зараз вважають однією з найсильніших, фінансово потужних, найбільш милітаризованих держав-членів ЄС. Крім того, ця держава впевнено підтримує курс ЄС до НАТО. Крім того, деякі критики референдуму вже говорять про можливість конкуренцію – Британія спробує діяти поряд з ЄС як самостійний гравець [5].

Звідси в світлі певної інституційної кризи щодо функціонування ЄС, євроскептичними настроями самих

європейських держав, їх еліт та населення, цікавим та необхідним, на нашу думку, є дослідження позиції керівництва Туреччини щодо євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Турецької Республіки. До референдуму у Великій Британії (в червні 2016 року) президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган заявляв, що його уряд продовжує виконання політичних та економічних критеріїв ЄС, а переговори щодо членства Туреччини в ЄС йдуть у «динамічному режимі» на перевагу відносин ЄС та Туреччини. Цьому твердженню зараз суперечить думка багатьох європейських критиків уряду Ердогана, що висловлюють занепокоєння з приводу незалежності судової влади в Туреччині, відкрито заявляючи, що Анкара, не залишаючись прихильником дотримання політичних та економічних критеріїв ЄС, суттєво регресує у цьому відношенні [6].

Реакція Туреччини на референдум у Великій Британії не змусила на себе чекати. Так, головний радник президента Ердогана заявив, що після Brexit турецький уряд матиме іншу думку щодо вступу Туреччини до блоку, оскільки Туреччина вже не впевнена, куди рухається сам Європейський Союз. Радник також висловив сумніви щодо вартості продовження зусиль країни у набутті членства в ЄС. Підтвердженням такої позиції стала заява Президента Туреччини щодо руйнування Європи, яке, за його словами, буде платою за те, що ЄС впродовж багатьох років так поведився з Туреччиною. Президент Туреччини також заявив, що успіхи в його країні зводять з розуму євробратів, додаючи, що ЄС століття назад заявляв, що Туреччина була хворою, а зараз, за словами президента, хворим є сам Європейський Союз, оскільки Європа руйнується [7].

У червні 2017 року президент Туреччини звинуватив ЄС у витраті свого часу на переговори щодо членства Туреччини та заявив, що громадяни країни зараз виступають проти приєднання країни до блоку, що його країна зможе стояти на ногах без Брюсселя. Він звинуватив євробратів у нещирості у своєму відношенні до Анкари, але водночас додав, що не припинить переговорів щодо вступу, Туреччина продовжуватиме бути щирою з ЄС ще трохи [8]. Заява 1 жовтня 2017 року пролунала досить гучно, але, як завжди, неоднозначно. Президент заявив, що Туреччині більше не потрібно вступати до ЄС, але Анкара не зупинить процес вступу, не кине рушник та не здається, додаючи, що фактично членство в ЄС Туреччині не потрібне. Разом з тим президент додав, що якщо ЄС хоче сьогодні зробити крок уперед, єдиний спосіб це зробити – ініціювати справжнє економічне та культурне розширення ЄС через вступ Туреччини [9].

Висновки. Резюмуючи викладене вище, можна зробити такі висновки:

– зростання кількості політичних партій євроскептичної спрямованості в таких державах-членах ЄС, як Австрія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Нідерланди, Польща, Іспанія, Швеція тощо, стали наслідком занепокоєння багатьох європейців щодо політики уряду своїх країн, особливо в питаннях міграції та збереження національного суверенітету. Антиєвропейські або «євроскептичні» партії виступають за реформи ЄС та більш слабкий ЄС, в якому держави-члени зберігають більший суверенітет, інші навіть закликають до припинення існування єврозони або навіть самого ЄС. Питання подальшого існування ЄС

є чи не найактуальнішим питанням сьогодення, а дискусії щодо сценаріїв його функціонування набирають чималих обертів;

– велика кількість дослідників вважають, що навіть успішна трансформація ЄС не зможе вберегти його від втрат, що потягне за собою остаточний вихід з його складу Великої Британії. Його позиції в цьому разі як найпотужнішого політичного об'єднання у світі суттєво послабляться, адже ЄС втратить важливого гравця за столом переговорів, так необхідного для прийняття світових рішень. Голос Британії нині важливий для розв'язання таких проблем, як міграційна криза тощо. Але й для Великої Британії вихід з ЄС означатиме чимало втрат, таких як фінансовий крах, безробіття, колапс Британської співдружності тощо;

– після останніх подій в ЄС Туреччина, здається, стала остаточно далекою від своїх євроінтеграційних амбіцій, дозволяючи собі гучні та неоднозначні заяви на кшталт того, що Європа руйнується. Перші особи країни виражають сумніви щодо необхідності продовження зусиль країни в набутті членства в ЄС. Водночас президент країни заявляє, що Анкара не зупинить процес вступу до ЄС. Очевидно, що президент Туреччини розуміє наслідки таких заяв, хоча не є секретом, що відступ від членства в ЄС є давно прогнозованим заходом сучасного керівництва Турецької Республіки.

Література

1. Kristin Archik. The European Union: Current Challenges and Future Prospects. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/R44249.pdf>

2. White Paper on Future of Europe. Reflections and scenarios for the EU27 by 2025. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf

3. The Vote to Leave the EU. Litmus test or lightning rod? URL: http://www.bsa.natcen.ac.uk/media/39149/bsa34_brexit_final.pdf

4. Кулачинський М.М. Сучасний напрям європейської політики Великобританії. URL: ile:///C:/Users/Elmira/Downloads/appol_2015_54_15.pdf

5. 7 наслідків виходу Великобританії з ЄС. URL: <https://www.volynnews.com/news/policy/7-naslidkiv-vykhodu-velykobrytaniyi-z-yes/>

6. Semih Idiz. Turkey's European Perspective weaker than ever. URL: <http://www.hurriyetdailynews.com/opinion/semih-idiz/turkeys-eu-perspective-weaker-than-ever-66359>

7. Vincent Wood. Is it Really worth it? Turkey "doesn't want to join the EU" After Brexit Vote. URL: <https://www.express.co.uk/news/world/791807/Turkey-referendum-Europe-EU-Brexit-News-Recep-Tayyip-Erdogan-UK-European-Union>

8. Nick Gutteridge. Wasting our time! Turkish leader Erdogan says people don't want to join the EU. URL: <https://www.express.co.uk/news/politics/827829/European-Union-Turkish-leader-Recep-Erdogan-Turkey-EU-membership>

9. Turkey doesn't need EU anymore, but won't quit talks: President Erdogan. URL: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-doesnt-need-european-union-president-erdogan-says-120199>

*Ахмедова Ельміра,
здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету*